

İKİZLER: ŞEHVET-ŞİDDET

Mustafa Alagöz

Yaşamımız korku ile ümit arasında salınıp durur. Bu duygular geleceğe aittir, ama şimdide duyumsanır. Olmayan bir durumun şimdideki kaygısı olarak yaşanır. Günlük uğraşlarımız, yaşamı anlamlandırma gerilimimiz, ilişkilerimizi belirleyip yönlendirme telaşımız bu iki kutup arasındaki salınımlarımızın görüngüleridir.

Korku ve ümit geleceğe; pişmanlık ve hasret geçmişe; sıkıntı ve sevinç şimdide aittir. Ne yaparsak yapalım her şeyi şimdide duyumsar, şimdide kurarız. Aslında “An”ı nasıl yaşarsak geçmiş ve gelecek buna göre içerik kazanır. “An tamdır”, başka türlü olması mümkün değil zaten. Var olan durumda; çevredeki eşyalar, gökyüzündeki bulutlar ve güneş, duyulan sesler ve bizim onları algılayışımız hep birlikte ve birbirleri için anlamlılık taşırlar. Tamlik, var olanların birbirleri için var olmaktan başka şanslarının olmadığı anlamına da gelir. “*Birbiri ile birlikte varlık*” (Heidegger) yadsıyandır, onaylayandır, bildirendir ve çağırandır. Sadece An’da etkiniz, An’a müdahale edebiliriz. Kabul etmemiz, ona katlanmamız için An kendini sürekli olarak bize dayatır. Ama özgürlük potansiyeli ile donanımlı özneler olarak seçim yaparız. Özgürlük keyfilik değil ama keyfi de davranabilme olanağıdır. Eğer özgürlüğü iki kutuplu bir bütün olarak düşünürsek, bir yanı keyfilik bir yanı sorumluluktur; zorunlu olanla olumsal olanın birliğidir.

Nasreddin Hoca’ya sormuşlar: “Mutlu olmayı nasıl beceriyorsun?” Yanıt: “Zorunlu olanla işbirliği yapmayı becererek.”

Zorunlu olana olduğu gibi boyun eğmek değil, zorunlu olanla işbirliği yapmak. Düşünce ve duygu alanı doğa gibi işlemeyip bir özne üzerinden açığa çıktığı için tamamen keyfe kedermiş gibi algılandığına sıkça rastlanır. Aslında o dünya da (Tinsel) kendisini bir içsel bütünlüğü ve kendine özgü yasalılığa bağlı olarak gerçekleştirir. Psikolojik rahatsızlıkları ve insan tiplerini kategorize ederken hangi ölçülere bakıyoruz. Örneğin, “paranoya”, “şizofren”, vb. diyorsak her birinin kendine göre olmazsa olmazları vardır. Başka bir biçimde; öfke, şefkat, hırs, şehvet gibi belirlemeler yaptığımızda da yine her birisinin kendine özgü niteliklerine bakarız. Her beklentinin kendine göre bir gerilimi, her sürecin kendine göre bir sonucu vardır. Belirli bir ruh hali kendini besleyecek kaynağı kendisi yarattığı gibi kendisini karşıtına çevirecek gücü de içinde taşır. Gümünüz yaşantısının insanlar üzerinde yarattığı en belirgin iki olumsuzluk “Öfke ve Şiddet” duyguları olarak görülüyor.

Bütün olumsuz duyguların bulunduğu kavşak öfkedir. Ancak öfke başlangıç değil sonuçtur. Öfkenin oluşum biçimleri konusunda çeşitli kaynaklar gösterebiliriz, ancak genel bir odağın olduğunu söylemek bir indirgeme olarak görülmemeli, bu odak ise Şehvettir. Gerekli olandan daha fazlasını arzulayıp bu arzunun güdümüne girmek şehvettir. Bu kavram daha çok cinsel içerikle doldurularak dillendiriliyor olsa da aslında her halimizin aşırı yanına şehvet diyoruz. Şehvetin kaynağı arzulardır. Arzular hem bedensel hem kültürel-toplumsal olabilir. Temel özelliği ise; nesne odaklı, doyurulmasının dışarıya bağlı ve tüketip yok etme nitelikli

olmasıdır. Açlık, cinsellik, şöhret, saygınlık isteği, otorite özlemi ... kaynağı içimizde, ancak doyurulması dışarıdan elde edilecekler üzerinden olur; arzularımızı yok edemeyiz, yok sayamayız. Önemli olan bunların benliğimizi ve bilincimizi ele geçirip tüm enerjimizi kendisinin doyurulması yönünde kullanmasının önüne geçebilmektir. Bunun iki yolu vardır: Bastırmak ve aşmak. Bastırma hiçbir sorunu çözmez, sadece erteliyor, ilerde şiddetle patlamak üzere gerilimli bir enerji biriktiriyor. Bu olguyu hem toplumsal hem de bireysel yaşamda rahatlıkla görmek mümkün.

Öfkenin eylem biçimi şiddettir; o halde şehvet-öfke-şiddet bir sarmaldır, tek bir insani halin farklı varlık katmanlarımızda kendini göstermesidir. Şehvet yoğunlaşmış arzu olarak bedensel ve nefsanidir. Öfke bunun algılanması olarak akıldadır, şiddet ise uygulama olarak eylemde, pratik uygulamadır. Sarmal derken ne anlatılmak isteniyor? Bu noktalardan herhangi birisini yaşarsanız diğeri kendiliğinden ortaya çıkacak demektir. Şehvetli olan birisi ruhsal olarak öfkeli, yaşantısında ise şiddet eğilimli olacaktır. Yaşamına şiddet sokan bir kimse kendine rağmen öfkeli ve şehvi arzularla dolmaktan kurtulamaz.

Bütün hallerimiz bir enerji biçimi olarak iki yönlüdür: Bir yönü doğaya, bedensel olana aşağıya yöneliktir, diğeri ise değerler, erekler olarak ruhsallığa, manevi yücelmeye... Aslında bir tek yaşam enerjisi taşıyoruz, ancak bu enerji kendini gerçekleştirirken araca gereksinim duyar. Araç bedensel ve akli güçlerimizdir, fakat bunlarda yönlendirilmeye açıktır. Bu yaşam enerjisi uzak doğuda "kundalini", tasavvufta "nefs" olarak adlandırılmıştır. Freud'un içgüdü anlamında "id", eros dediği aynı şeydir.

Varoluşsal olan bu enerji başıboş bırakılırsa doğal olana, hayvani olana kendiliğinden kayıyor. Bu noktada herhangi bir çabaya gerek yok. Suyun kendiliğinden aşağıya akması gibi. Ancak akarken kendine uygun bir zemin bulmak zorundadır. Bedensel arzular, toplumsal itkiler, kültürel şartlanmalar güçlü uyarılar olarak bizi motive ederler. Eğer bu güçler benliğimize egemen olursa tüm akli yetileri kendi hizmetine sokar. Yaşam bu yönde akarsa hem bireysel hem de toplumsal yaşamın nasıl kaosa sürüklendiği, yaşamı acılara boğduğu, her türlü yıkımın ve mutsuzluğun nasıl serpilip yayıldığı deneyimlerle sabittir.

Ancak aynı yaşam enerjisi tersine dönebilir. Bunun için düşünsel sorgulama, vicdan uyanması, kendini anlama kaygısı, sorumluluk duygusu ve hak olana bağlı olarak yaşamı gerçekleştirme isteği olması gerekir. Burası bilinçli ve sürekli bir çaba gerektiriyor. Bu iki yönden hangisinin bize egemen olacağı tamamen bizlere bağlıdır. Bunun için insana arada (berzahta) varlık denmiştir.

Kadim bilgelik baştan sona bu merkez üzerinden kendini oluşturmuştur. Ritüelleri ve inanç ilkeleri ne denli farklı olursa olsun tüm dinlerin aslında insana yapmış olduğu çağrının özü budur: Varlığında iki yön var; hayvani ve ilahi. Hayvani olan verili ve hazırdır. İlahi olan bir tohum olarak içindedir, ancak senin çabanla çiçek açabilir. Bizzat hayvani enerjinin kendisi seni ilahi olana ulaştıracak olandır da, demek ister.

Günümüz insanı öfkeli, günümüz insanı şehvetle dopdoludur. Bu iddialı ve aşırı bir söylem olarak görülebilir, ama daha çok gelişen bir eğilimi anlatmak adına böyle söylüyoruz. Tekniğin gelişimi, kişisel gelişim giderek güçlenmesi buna yol açıyor. Çünkü öznelik giderek çok yönlü oluyor, buna bağlı olarak arzular yoğunlaşıp beklentiler yüksek tutuluyor. İnsan her yönden daha fazla uyarıya ve kışkırtmaya açık hale geliyor: Turizm, eğlence, tüketim nesnelere yoğunlaşması, cinselliğin bedensel ilişkiye indirgenmesi durmaksızın yayılıyor. Bu durum bireyler üzerinde hep daha fazlasına erişme arzusunun kışkırtıyor. Beklentileri yüksek tutmaya yöneltiyor. Kışkırtılan arzular şehveti doğuruyor, elde edilecek şeyler öylesine insanların önüne geliyor ki; fakat öne sürülenlerin sınırsızlığı karşısında ona erişme gücü çok yetersiz kalıyor. İşte bu ikisi arasındaki orantısızlık öfkeye yol açıyor. Şehvetle öfkenin birliğinden hırs doğuyor: Her türlü kötülüğün, kendini kaybedişin, delirmenin anası "hırs". Maddi manevi her gereksinim nesnesi masumdur, insanın hizmetindedir. Bu nesnelere üzerinde değil de onlar aracılığı ile insanlar üzerinde otorite kurma isteğidir hırs. Çatışma buradan doğar, hem içimizde hem dışımızda. Nerde hırs varsa orda gerginlik, saldırganlık vardır. Cehennem ateşi bu olsa gerek.

Feragat ahlakı giderek zayıflıyor. Bireylerin kişisel yaşamlarına kolaylık getirmeyen, onların konforuna ve çıkarlarına hizmet etmeyen herhangi bir şeye karşı ilgileri gün be gün zayıflıyor. Ama bu durum bir başka olguyu da beraberinde getiriyor; yalnızlık, güvensizlik, mutsuzluk. Ama bu durum bile olumlu bir süreç. Öncelikle kaçınılmaz bir süreç olduğunu söylemek gerekiyor. İnsanlık yaşayarak kendi hakikatine erişecektir. Çok tüketmekle, çok iktidar olmakla, çok hırslı olmakla, çok şeye sahip olmakla yaşam kolaylaşır, belki; ama asıl aradığımız kendi manevi güzelliğimiz eğer çorak kalıyorsa tüm bu sahip olduklarımızın ne anlamı olabilir?

Kendi insani tohumunu çiçeklendirmek isteyen, kendi varoluşsal tamlığını kendi sorumluluğu ve bilinçli çabasıyla açığa çıkarmak isteyen insan hiçbir şeye kendini kapatmaz. Her olgunun, her nesnenin varlığın bütünlüğünün bir dışlaşması olduğu heyecanıyla yaşar, tutkusu hep canlı kalır. Başa gelen her şey deneyim anlamında insana yararlıdır; yeter ki üzerine dönüp sorgulansın. Yaşam akıp gidiyor, biz bunu fark etmesek de... Akıp giden, sürekli kendini yenileyen varoluşun bütünlüğüne farkındalıkla uyum sağlamak mümkün, ama bu bizden bir içsel disiplin, kendi kendine kaşı hesap verme dürüstlüğü ve hak olana boyun eğme erdemini talep ediyor; arayan buluyor. "*Talebena vecedena.*" (Talep edene icabet edilir.)